– Петриківські орнаменти;
– історія українського козацтва;
– православ'я Дніпропетровщини;
– скіфо-сарматська історія Придніпров'я;
– промисловий туризм;
– «зелений» туризм [1].

Висновки. Сучасний проект популяризації Петриківського розпису як духовного і культурного бренда регіону в країнах Європи і світу – важлива складова інтеграції Дніпропетровщини й України в міжнародний простір.

У рамках ініціативи України зараз розглядається питання про присвоєння Петриківському розпису статусу нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО. Відповідне досьє номінації було підготовлене в червні 2012 року Міністерством закордонних справ і Міністерством культури України.

Досвід найуспішніших світових корпорацій свідчить, що активне використання яскравого і самобутнього бренда сприяє значному зростанню інтересу покупців. А у сучасному світі культура, витвори мистецтва – це важливий товар. Не слід боятися комерціалізації такого споконвічно народного промислу як Петриківський розпис.

Увага іноземних інвесторів дозволить створити нові робочі місця, вивести Петриківку на новий, міжнародний рівень, а в перспективі створити передумови для широкої культурної експансії України.

Слід відзначити, що зусилля із формування позитивного іміджу області й України вже приносять свої плоди. Завдяки успішній роботі з міжнародними бізнес-колами, Дніпропетровщина упевнено лідирує в Україні за обсягами прямих іноземних інвестицій. Передовий досвід нашого регіону обов'язково буде використаний для підвищення інвестиційної привабливості всієї країни. А Петриківський розпис, як найвідоміший за межами держави культурний символ України, повинен стати для іноземців провідником у світ високої культури українського народу.

Бібліографічні посилання

1. Офіційний веб-сайт Дніпропетровської обласної державної адміністрації http://www.adm.dp.ua

2. Офіційний веб-сайт Дніпропетровської обласної ради http://www.oblrada.dp.ua

3. Офіційний Інтернет-портал Дніпропетровської міської радиhttp://dniprorada.

4. Путеводитель по Днепропетровщине-информация о Днепропетровской области http://www.tourdnepr.com

Надійшла до редколегії 09.02.2013.

УДК 339.9:336.1

М. В. Литвин

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ФІНАНСУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ІСПАНІЇ В КОНТЕКСТІ ДОСЯГНЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Проаналізовано досвід Іспанії у фінансуванні регіонального розвитку в контексті забезпечення сталого розвитку. Визначено джерела фінансування економічного

© М. В. Литвин, 2013

розвитку регіонів Іспанії. Досліджено особливості фінансової стратегії розвитку регіонів в Іспанії. Розроблено практичні рекомендації щодо використання досвіду регіонального розвитку Іспанії для України.

Ключові слова: сталий розвиток, регіональний розвиток, доходи місцевих бюджетів, фінансування регіонального розвитку.

Проанализирован опыт Испании в финансировании регионального развития в контексте обеспечения устойчивого развития. Определены источники финансирования экономического развития регионов Испании. Исследованы особенности финансовой стратегии развития регионов в Испании. Разработаны практические рекомендации относительно использования опыта регионального развития Испании для Украины.

Ключевые слова: устойчивое развитие, региональное развитие, доходы местных бюджетов, финансирование регионального развития.

The experience of Spain in financing of regional development in the context of providing of sustainable development has been analysed in the article. Sources of financing of the regional economic development in Spain have been determined. The features of financial strategy of development of regions in Spain have been investigated. Practical recommendations in relation to the use of experience of regional development of Spain for Ukraine has been developed.

Key words: sustainable development, regional development, profits of local budgets, financing of regional development.

Вступ. На сучасному етапі розвитку світового господарства важливу роль у забезпеченні сталого розвитку країни відіграють місцеві органи влади, особливо у проведенні регіональної політики. У зв'язку з цим значної актуальності набуває дослідження світового досвіду фінансування регіонального розвитку країн у контексті досягнення сталого розвитку. В цьому контексті доцільно проаналізувати досвід однієї з країн Європейського Союзу з високим рівнем індексу сталого розвитку – Іспанії.

Теоретичним та практичним аспектам регіонального розвитку Іспанії присвячена значна кількість наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних учених: Ю. М. Барського, В. М. Бабаєва, А. М. Богаженова, А. В. Заболотної, М. І. Карліна, Н. В. Кормушкіної, Н. В. Стукало, О. В. Раєвнєвої, Я. І. Чабана та багатьох інших. Проте критичний аналіз праць вітчизняних дослідників свідчить про недостатність висвітлення проблем, пов'язаних, насамперед, із дослідженням особливостей фінансування регіонального розвитку Іспанії в контексті досягнення сталого розвитку, що зумовило вибір теми дослідження, його мету та свідчить про його актуальність.

Постановка завдання. Метою роботи є визначення та аналіз особливостей фінансування регіонального розвитку Іспанії в контексті досягнення сталого розвитку. Методологічну базу дослідження сформували праці провідних вітчизняних та зарубіжних учених. Для досягнення мети використовувалися методи наукової абстракції, порівняльного, структурного аналізу та синтезу, системний підхід.

Результати. Слід почати з того, що економіка Іспанії класифікується як змішана капіталістична економіка. За обсягом ВВП Іспанія посідає 13-те місце у світі, а дохід на душу населення приблизно відповідає аналогічному показнику в Німеччині та Франції [1; 2]. Уповільнення бурхливого зростання іспанської економіки почалося в умовах світової фінансової кризи в 2008 році. Однією з причин рецесії став спад на ринку нерухомості, що настав після буму в будівельній галузі. Влітку 2007 р. безробіття в Іспанії становило 7,95 %, а вже в четвертому кварталі 2008 р. показник досяг 13,9 %, що стало найвищим рівнем безробіття в єврозоні [3]. ВВП Іспанії знизився вперше за два роки: за попередніми даними, в жовтні – грудні 2011 р. п'ята за величиною економіка Євросою-

зу (ЄС) зменшилася на 0,3 % у квартальному вираженні, як і прогнозували аналітики [4]. При цьому в річному вираженні ВВП виріс на 0,3 %. За прогнозами Банку Іспанії, в 2013 р. країну очікує незначне відновлення ВВП після зниження в 2012 році. Згідно з опублікованими прогнозами, за підсумками 2013 р. показник зросте на 0,2 %. Згідно із прогнозом експертів МВФ, іспанський ВВП зменшиться в 2013 р. на 0,3 %. Рецесія в країні, на думку фахівців фонду, триватиме ще два роки [3].

Однією з причин рецесії в країні вважається політика єдиних процентних ставок. На думку деяких економістів, низькі ставки, які встановлював ЄЦБ в останні роки для всієї Єврозони, не були придатними для швидко зростаючої економіки Іспанії. Країна почала виходити з рецесії, що почалася на тлі глобальної фінансової кризи, лише в 2012 році. Іспанія, разом із Грецією, Італією, Ірландією і Португалією, входить до групи проблемних країн зони євро, відомої з англійської абревіатури PIIGS. Єврокомісія прогнозувала у 2012 р. зростання ВВП 17 країн зони євро на рівні 0,5 % проти 1,5 % в 2011 р. і 1,9 % – в 2010 р. Бюджетний дефіцит збільшився з 3,8 % ВВП в 2008 році до 9,2 % ВВП в 2010 році і більше ніж утричі перевищив межу, встановлену для країн Єврозони. Великий бюджетний дефіцит Іспанії і погані перспективи економічного зростання зробили країну вразливою у фінансовому плані, навіть незважаючи на зусилля уряду щодо скорочення витрат, приватизацію в ряді галузей промисловості та підвищення конкурентоспроможності шляхом проведення реформи ринку праці [3].

Особливості проведення регіональної політики відіграють значну роль у досягненні сталого розвитку Іспанії. Слід зазначити, що Іспанія поділяється на 17 автономних територій, які включають 56 провінцій. Територіальна організація Іспанії складається з муніципалітетів, провінцій і регіональних автономних об'єднань. Початкова територіальна одиниця Іспанії – муніципалітет, що володіє всією повнотою прав юридичної особи і керований виборними муніципальними радами. Кілька муніципалітетів об'єднуються в провінції, що створюються за територіальним принципом [5]. Статус автономних територій неоднаковий. Дві з них – Наварра і Країна Басків – володіють більшою автономією, ніж решта, в тому числі й у сфері оподаткування. Так, вони користуються правом уводити різні види регіональних і місцевих податків. Вони самі збирають федеральні податки, відраховуючи законодавчо встановлені відсотки від них у федеральний бюджет. Інші групи регіонів, включаючи Каталонію, мають повноваження регулювати податкові ставки. Є й третя група регіонів, які не мають права проведення самостійної податкової політики. Автономії головним чином отримують фінансові надходження із трьох джерел: неподаткові ресурси, такі як доходи від користування державним майном, субсидії, кредитні операції, штрафи та адміністративні збори; податкові ресурси, які включають податки, спеціальні внески та додаткові нарахування від податку на економічну діяльність; частка державних податків [6].

Проаналізуємо джерела фінансування економічного розвитку регіонів Іспанії. Взагалі фінансова система автономних спільнот залежить від двох джерел: фінансових трансфертів із державного бюджету, які щорічно фіксуються в загальнодержавному бюджеті; власних ресурсів фінансування. Кожне з джерел забезпечує певну відсоткову частку фінансування. Є також окремі фінансові умови для територіальних утворень зі спеціальним правовим регулюванням, як, наприклад, для автономної Країни Басків, яка має широкі повноваження щодо податкового регулювання та безпосереднього збирання податків. Отже, відсоткова частка надходжень з різних джерел є в цьому випадку повністю протилежною порівняно зі звичайними провінціями. Різницю між цими фінансовими умовами показано в таблиці 1 [6].

Таблиця 1

Різниця співвідношень фінансових надходжень різних автономій Іспанії [6]

Фінансові надходження	Автономії, які користуються правом уводити різні види регіональних і місцевих податків	Автономії, які мають право регулювати податкові ставки, і автономії, які не мають права проведення самостійної податкової політики
Неподаткові ресурси	89,4 %	15,8 %
Доходи від користування держмайном	7,1 %	3,5 %
Надходження від державних та інших громадських організацій	67,5 %	5,6 %
Доходи від кредитної діяльності	14,8 %	6,7 %
Податкові ресурси	10,6 %	84,2 %

Інші надходження, такі як, наприклад, фінансування з бюджету Європейського Союзу, є менш значними. В цілому більшість доходів, які надходять від держави та з місцевих джерел, називають «безумовним фінансуванням», тобто таким, яке дозволяє автономним спільнотам розподіляти ці ресурси на цілі, які вони самі вважають необхідними, а інші доходи є «обумовленим фінансуванням», яке вимагає від автономій розподіляти ресурси за цільовими напрямами.

Головними джерелами доходу автономій є такі: надходження з державного бюджету, власні надходження, кредити (табл. 2).

Таблиця 2

Основні джерела доходу автономій Іспанії [6]

№	Види	Особливості
1	Частка з державного бюджету	Частка державного бюджету є головним джерелом «безумовного фінансування». Воно відбувається шляхом щорічних трансфертів коштів, які держава передає автономіям та які закладені в щорічному державному бюджеті. Обсяги таких трансфертів розраховуються залежно від низки критеріїв (кількість населення, територія, нерівномірність, порівняний достаток, податкова спроможність), які встановлюються на п'ять років Радою з питань податкової та фінансової політики. Рада є галузевою комісією першого рівня, до якої входять міністр фінансів та міністр державного управління з центрального уряду і міністри фінансів регіональних урядів. Держава з 1997 р. передає автономіям такі податкові кошти, 30 % від податку на прибуток, податок на збільшення ринкової вартості капіталу, податок на спадщину та дарунки, податок на переказ коштів та поштового збору, а також податок на доходи від грального діяльності.
2	Власні ресурси	До власних ресурсів належать: доходи від користування державним майном, місцеві податки, штрафи та адміністративні стягнення тощо. Місцеві податки. Автономії можуть установлювати та збирати власні податки, згідно з Конституцією та законами, які не дають змоги оподатковувати діяльність, яка вже оподатковується державою. Але автономії не захотіли встановлювати власні податки з політичних причин та ще й тому, що більшість видів діяльності вже оподатковані державою. Місцеві тарифи та спеціальні збори. До них насамперед належать додаткові нарахування на державні податки. Автономії можуть установлювати додаткові нарахування на державні податки незалежно від того, передаються вони автономіям чи ні, якщо дохідна діяльність або майно платника податку знаходиться на їх фіскальній території, але такі нарахування не мають зменшувати суму надходжень держави
3	Кредитна діяльність	Метою кредитної діяльності автономних спільнот є досягнення більшої фінансової збалансованості у фінансуванні автономій, коли, з одного боку, забезпечується участь автономії в політичних зобов'язаннях щодо збирання та регулювання податків, необхідних для фінансування власних послуг та інвестицій, а з іншого – рівень їх фінансової автономії якнайбільше наближається до рівня їх політичної автономії так, щоб таку автономію можна було вважати справжньою.

На додаток до цієї системи фінансування, яка є загальним правилом, що застосовується до всіх автономій, є також два винятки – Наварра та Країна Басків. До цих автономій застосовується стара традиційна система фінансування, встановлена згідно з Конституцією 1978 року. В таблиці 3 наведено частину джерел у відсотках, із надходжень яких складаються доходи автономних спільнот [6].

Таблиця 3

Джерела фінансування дохідної частини місцевих бюджетів Іспанії*

Джерела	Автономна спільнота (загальна система)	Автономна спільнота – Країна Басків	Автономна спільнота – Наварра
Власні доходи	12 %	14 %	88 %
Трансферти держави	86 %	19 %	11 %
Трансферти Європейського Союзу	2 %	1 %	1 %
Трансферти історичних територій	–	66 %	–

* Складено автором за даними [6].

Проаналізуємо показники консолідованого бюджету Іспанії за 2006–2011 роки. Витрати консолідованого бюджету Іспанії: поточні операції, фінансові операції, нефінансові операції, капітальні операції та ін. з 2006 по 2010 р. значно зростали, що було зумовлено впливом глобальної фінансової кризи, і тільки в 2011 р. показники витрат зменшилися до рівня 2009 року.

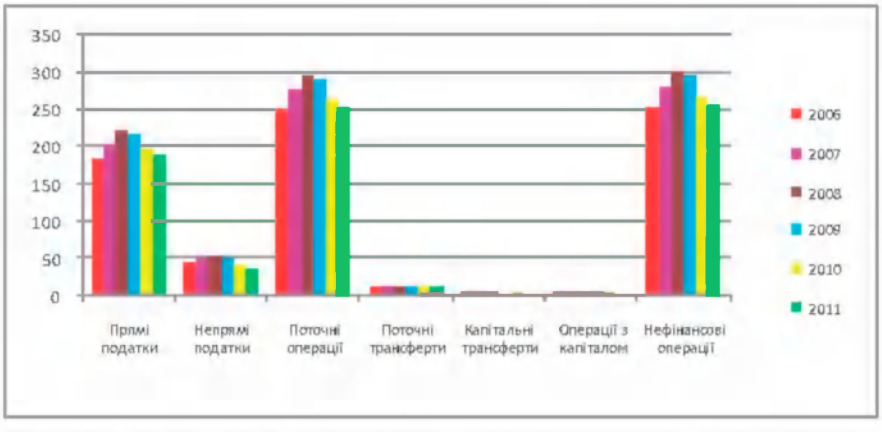

Рис. 1. Динаміка змін доходів консолідованого бюджету Іспанії за період 2006 – 2011 рр., млн євро [7]

Доходи консолідованого бюджету Іспанії (рис. 1, табл. 4) до 2008 р. поступово зростали і, починаючи з 2009 р., в результаті впливу світової кризи джерела наповнення державного бюджету (прямі податки, непрямі податки, поточні операції, поточні трансферти, капітальні трансферти) зменшилися.

Таблиця 4

Консолідований державний бюджет Іспанії, дохідна частина за період 2006–2011рр., млн євро*

Доходи	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Прямі податки	184,190	203,623	220,046	216,181	198,025	189,727
Непрямі податки	45,302	50,740	53,363	50,202	40,736	36,142
Ставки, ціни й інший дохід	4,233	4,768	5,083	6,570	6,169	6,735

Закінчення табл.4

Доходи	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Поточні трансферти	12,537	12,542	12,653	12,208	12,020	11,196
Родовий дохід	3,513	4,364	5,826	6,722	6,727	9,637
Поточні операції	249,775	276,038	296,972	291,882	263,676	253,438
Відчуження реальних інвестицій	564,000	553,000	571,000	368,000	335,000	283,000
Капітальні трансферти	2,773	3,006	4,071	2,687	3,733	2,188
Операції з капіталом	3,337	3,559	4,642	3,055	4,068	2,471
Нефінансові операції	253,112	279,596	301,614	294,937	267,745	255,910
Фінансові активи	2,637	4,134	6,945	6,498	6,259	16,453
Разом доходи	255,749	283,731	308,559	301,435	274,004	272,363

*Складено автором за даними [7].

Бюджети автономій Іспанії можуть самостійно вводити регіональні та місцеві податки, а також самостійно змінювати ставки податків. Якщо проаналізувати дохідну частину бюджетів автономій Іспанії, то можна побачити, що доходи бюджетів автономій, тобто місцевих бюджетів, помірно збільшуються до 2010 р., а під впливом світової фінансової кризи доходи почали зменшуватися (табл. 5).

Таблиця 5

Дохідна частина місцевих бюджетів Іспанії за період 2006–2011 рр., млн євро*

Доходи	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Прямі податки	21,984	22,341	24,678	26,703	24,255	24,041
Ставки, ціни та інші доходи	1,140	1,456	1,485	1,540	1,548	1,523
Поточні трансферти	10,532	10,737	9,158	11,107	25,609	24,643
Родовий дохід	362,000	434,000	571,000	791,000	785,000	404,000
Поточні операції	34,018	34,967	35,891	40,141	52,197	50,611
Доходи	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Відчуження реальних інвестицій	465,000	443,000	445,000	247,000	221,000	178,000
Капітальні трансферти	2,762	2,925	2,684	2,942	3,257	2,923
Операції з капіталом	3,227	3,368	3,129	3,189	3,478	3,101
Нефінансові операції	37,245	38,335	39,020	43,331	55,675	53,712
Фінансові активи	1,306	2,431	3,144	2,567	1,653	1,845
Фінансові зобов'язання	309,000	361,000	390,000	366,000	344,000	197,000
Фінансові операції	1,616	2,792	3,535	2,933	1,997	2,042
Загальний бюджет	38,861	41,128	42,555	46,263	57,672	55,754

*Складено автором за даними [7].

Проаналізуємо фінансування регіонального розвитку за рахунок податкових надходжень. Податкова система Іспанії – одна з наймолодших у Європі. Відповідно до адміністративно-територіального поділу податкова система Іспанії три-

ступенева: оподаткування здійснюється на державному, регіональному та місцевому рівнях [8]. Вищим органом влади, що встановлює податки, є парламент, вищим органом, який керує податковою системою, – Міністерство економіки і фінансів [9].

До федеральних податків Іспанії належать: прибутковий податок із фізичних осіб; податок на прибуток корпорацій; податок на додану вартість; акцизи. До муніципальних (місцевих) податків Іспанії, які існують у кожній зоні, належать: податок на нерухомість, податок на економічну діяльність, податок на авто- транспортні засоби (табл. 6) [10].

Таблиця 6

Характеристика основних муніципальних податків Іспанії *

Податок на нерухомість	Мова йде про земельні ділянки і будівлі в межах муніципального округу. Ставка з цього податку регулюється муніципалітетами і становить, як правило, 3 %. Оцінка майна здійснюється Кадастровим управлінням. Цей податок виплачується один раз на рік. Він становить близько 15 % муніципальних доходів. Слід звернути увагу, що податок з нерухомості, яка перебуває у власності компаній, зареєстрованих в офшорних зонах, стягується за підвищеною ставкою – 5 %. Список офшорних територій затверджується урядом відповідно до рекомендацій організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). Зокрема, це Британські Віргінські острови, Панама, Сейшельські острови, Беліз, Невіс, Самоа, Багамські острови, Маршаллові острови, Домініка.
Податок на економічну діяльність	Основний муніципальний податок. Він був уведений з метою посилення контролю за збором податків із дрібних підприємців, власників дрібних крамничок, які є основою економіки Іспанії. Даний податок дає місцевим бюджетам 3,4 % від загальних доходів. Податок сплачують юридичні та фізичні особи, які займаються підприємницькою діяльністю. Відповідно до неї Державне підсумкове агентство встановлює середню оцінку прибутку за видами діяльності (пекарні, ремонтні майстерні), залежно від якої розраховується фіксована базова податкова ставка. Визначається низка об'єктивних показників, що характеризують підприємство: вид діяльності, метраж займаного приміщення, енергоспоживання, місце розташування підприємства, муніципальний коефіцієнт, кількість найманих осіб. У результаті множення податкової ставки на ці показники виводиться фіксований податок для конкретного підприємства.
Податок на автотранспортні засоби	Прямий податок, збором і розподілом якого повністю займається місцеве управління. Це податок на володіння автотранспортними засобами безвідносно його категорії. Платником даного податку є власник транспортного засобу. Складає близько 100–200 євро на рік за середній автомобіль.

*Складено автором за даними [10].

Також існують місцеві податки, такі як: податок на зростаючу вартість земельних ділянок, податок на спорудження будинків громадського значення; податок на вивезення сміття та інші. Вводяться також спеціальні податки, щоб покрити вартість послуг, які мають індивідуальний характер. Так, наприклад, вартість робіт з асфальтування тротуару розкладається на зацікавлених мешканців розташованих у даному місці будинків. Слід указати, що введення додаткових муніципальних податків можливе лише з дозволу органів управління – урядів автономних територій, які мають на це право [10].

Проаналізуємо особливості фінансової стратегії розвитку регіонів в Іспанії. Сучасна фінансова стратегія сталого розвитку регіонів європейських країн, в тому числі й Іспанії, базується на виконанні таких пріоритетних завдань: фінансове забезпечення підтримки стабільного виробництва і високого рівня споживання; додержання гарантій соціальної рівноправності; стимулювання зниження забрудненості навколишнього природного середовища; організація ландшафтів і охорона невідновлюваних природних ресурсів; збереження видового різноманіття. Для оцінки успіхів сталого розвитку на міждержавному рівні країни – члени ЄС використовують 15 провідних індикаторів, серед яких пріоритетними є показ-

нпки економічного зростання, зайнятості та соціального прогресу. Згідно з класифікаційною схемою країн – членів ЄС, яку запропонував шотландський вчений, професор Дослідного центру європейської політики Стратклайдського університету Д. Юіл, до четвертої групи країн належать Греція, Ірландія і Португалія. Їх також називають країнами «першої черги інтеграції». Ці країни донедавна залишалися найбільш соціально-економічно відсталими учасниками Європейського Союзу. Тобто Іспанія – це країна «третьої хвилі», що виникла як результат державних революційних перетворень у ній у другій половині XX сторіччя [11].

Для Іспанії характерним є проведення регіональної політики на тлі слабкого розвитку національної економіки, порівняно з іншими країнами – членами ЄС. В Іспанії значну увагу приділено проблемі рівномірного розвитку регіонів, що не в останню чергу пояснюється конституційним положенням щодо необхідності забезпечення збалансованого розвитку територій [12]. Характерною рисою регіональної політики Іспанії є активна участь у ній автономних областей, що свідчить про важливу роль, яку відіграють регіони у структурі уряду Іспанії. Іспанія має середній рівень централізації місцевих доходів та забезпечення державних послуг. В Іспанії існує широкий перелік інструментів проведення регіональної політики, який виходить за межі стимулювання окремих регіонів та охоплює заходи для загальної зміни бізнес-середовища, включно зі створенням фізичної інфраструктури [11].

Найпоширеніші інструменти фінансового стимулювання в Іспанії, що застосовуються для вирішення проблематики сталого розвитку, це прямі платежі за забруднення понад установлені ліміти, екоподатки, ринкові механізми, ресурсні платежі [11]. Слід зазначити, що Іспанія має високий рівень індексу сталого розвитку. У 2010 р. він складав 2,484 і займав відповідно 24-те місце серед 107 країн світу в аналізі Світового центру даних із геоінформатики та сталого розвитку. У 2010 р. економічна складова індексу сталого розвитку складала 0,565; екологічна складова – 0,681; соціальна складова – 0,764; компонента якості життя – 1,213 [13].

Високий рівень трансфертів, як у системі бюджетних доходів, так і в системі бюджетних видатків, знижує рівень фінансової самостійності органів місцевого самоврядування, відповідно посилює фінансову залежність від перерозподілу бюджетних ресурсів через центр. Іспанія має низький рівень трансфертів [14].

На сучасному етапі необхідне переосмислення сутності системи міжбюджетних відносин, враховуючи як вітчизняний, так і зарубіжний досвід. Іспанія належить до групи країн, які характеризуються помірним рівнем децентралізації 14–23 %. Фінансове регулювання диспропорцій соціально-економічного розвитку в Іспанії, як і в багатьох країнах світу, на жаль, відбувається за рахунок збільшення трансфертів із державного бюджету [15].

Висновки. Провівши дослідження особливостей фінансування регіонального розвитку Іспанії в контексті досягнення сталого розвитку, можна стверджувати, що на сучасному етапі є важливим податкове фінансування розвитку регіональної економіки, яке може забезпечити: активізацію господарської діяльності в регіонах на основі впровадження нових ринкових відносин; створення умов для посилення економічно доцільної спеціалізації економіки областей, залучення іноземного капіталу в райони, що мають для цього найбільш сприятливі передумови; сприяння створенню нових виробництв, здатних конкурувати на міжнародному рівні; скорочення бюджетного дефіциту областей, для чого необхідна система, яка б включала субвенції і дотації для здійснення економічних і соціальних програм державного та міжрегіонального значення, а також територіальних програм щодо ліквідації територіальних диспропорцій і забезпечення комплексного розвитку економіки; активізацію інвестиційної діяльності, зростання капіталовкладень для модернізації виробництва, а також для вирішення житлових та інших соціальних проблем.

Вивчення досвіду Іспанії щодо формування дохідної частини місцевих бюджетів у контексті забезпечення сталого розвитку буде корисним для України.

а саме: запровадження чіткого законодавчого розподілу функцій та джерел коштів між центральними та місцевими органами влади; забезпечення місцевих бюджетів не менш як на третину власними доходами; урахування механізму «горизонтального вирівнювання» та системи бюджетного федералізму, яка існує в західних країнах, з визначенням економічних особливостей територій. Формуючи дохідну базу місцевих бюджетів, на етапі нестабільності та незначущості власних дохідних джерел не слід обмежувати роль державних дотацій та субвенцій, оскільки лише таким чином держава може впливати на розвиток місцевого самоврядування [6]. При цьому слід значно розширити доступ органів місцевого самоврядування до внутрішнього ринку позичкового капіталу. Для досягнення екологобезпечного соціально орієнтованого економічного розвитку України та її регіонів необхідно використовувати світовий досвід регіонального розвитку та ефективні методи і форми мобілізації фінансових ресурсів.

Бібліографічні посилання

1. Экономика Испании. Основные черты испанской экономики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ereport.ru/articles/weconomy/spain.htm
2. **Литвин М. В.** Світовий досвід фінансування регіонального розвитку : моногр. / М. В. Литвин, Н. В. Стукало. – Д. : Інновація, 2012. – 236 с.
3. ВВП Іспанії у IV кварталі 2011 р. знизився на 0,3 % [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rbc.ua/ukr/top/show/vvp-ispanii-v-iv-kvartale-2011-g-snizilsya-na-0-3--30012012123500
4. **Раєвнєва О. В.** Сучасні методи державного управління нерівномірністю розвитку регіонів в країнах Європи / О. В. Раєвнєва, О. Ю. Бобкова // Вісник Східноукр. нац. ун-ту ім. Володимира Даля. – 2011. – № 3 (157), ч. 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/ VSUNU/2011_3_2/Index.htm#_Toc298493727
5. **Кормушкина Н. В.** Конституционное право зарубежных стран / Н. В. Кормушкина. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bc5.biz/pravo/kknv/62.htm
6. **Карлін М. І.** Фінанси країн Європейського Союзу : навч. посіб. / М. І. Карлін. – К. : Знання, 2011. – 639 с.
7. Офіційний сайт статистики Іспанії [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http:// www.sepg.pap.minhap.gob.es/sitios/sgpg/es-ES/Presupuestos/ Estadisticas/Paginas/ Estadisticas.aspx?id=214c981c-5094-461d-bacc-af15d7f7406c
8. **Богаженов А. М.** Налоговая система в Испании / А. М. Богаженов. – М. : Транс. – 2007. – 23 с.
9. **Чабан Я. І.** Світовий досвід фінансування соціально-економічного розвитку області за рахунок податкових надходжень / Я. І. Чабан // Науковий вісник ЛНТУ України. – 2008. – Вип. 18. – С. 135–141.
10. Податкова система Іспанії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.spain.com.ua/ua/podatkova_systema_Ispanii_01
11. **Барський Ю. М.** Провідний досвід використання фінансових інструментів для забезпечення соціально-економічного розвитку регіону / Ю. М. Барський // Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія» : Зб. наук. пр. ЛНТУ, Львів – 2011. – № 8(32). – С. 15.
12. **Заболотна А. В.** Регіональна економічна політика: світовий досвід / А. В. Заболотна // Вісник Ун-ту банків, справи Нац. банку України. – 2011. – № 2 (11). – С. 31–34.
13. Звіти. Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://wdc.org.ua/uk/sustainable-development/reports.
14. **Рябушка Л. Б.** Особливості формування та розвиток системи міжбюджетних відносин в Україні / Л. Б. Рябушка, Ю. В. Ластовина // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2011. – № 3. – С. 95–99.
15. **Бабаєв В. М.** Сучасні політичні практики країн Європи: досвід для формування регіональної політики в Україні / В. М. Бабаєв // Державне будівництво. Світовий досвід державного управління: теорія та практика. – 2007. – № 1. – С. 1–28.

Надійшла до редколегії 9.02.2013.